

احوال واقوال معصومین علیهم السلام

در تذکره های عرفانی فارسی

تا قرن دهم

www.ketab.ir

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه	: کریمی، شهناز، ۱۳۵۰ -
عنوان و نام پدیدآور	: احوال و اقوال معصومین علیهم السلام در تذکره‌های عرفانی فارسی تا قرن دهم/ مولف شهناز کریمی.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات راه دکتري، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهري	: ح، 242 ص.؛ ۲۹×۲۲ سم.
شابک	: ۱۸۰۰۰۰ ریال 978-600-8132-93-6
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۲۶ - ۲۲۹.
موضوع	: چهارده معصوم -- سرگذشتنامه -- متون قدیمی تا قرن ۱۴
موضوع	: *Fourteen Innocents of Shiite -- Biography -- Early works to 20th century*
موضوع	: چهارده معصوم -- سرگذشتنامه -- مأخذ
موضوع	: *Fourteen Innocents of Shiite -- Biography -- Sources*
رده بندی کنگره	: الف ۱۳۹۵ ۲۸۲۳۶/۷۴
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۹۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۴۵۰۹۶۶

احوال و اقوال معصومین علیهم السلام در تذکره های عرفانی فارسی تا قرن دهم

مولف:	شهناز کریمی
ناشر:	انتشارات راه دکتري
صفحه آرایي:	نامدار افروغ
تیراژ:	۵۰ نسخه
نوبت چاپ:	اول، ۱۳۹۵
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۸۱۳۲-۹۳-۶
قیمت:	۱۸۰۰۰۰ ریال

نشانی: خ شریعی بالاتر از پل صدر خ شهید میرزاپور-خ فاطمیه-ک مهر اول غربی پ ۳۴

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر محفوظ می باشد.

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات

- ۱-۱- بیان مسأله اساسی پژوهش ۳
- ۲-۱- سوالات اصلی پژوهش ۳
- ۳-۱- فرضیه‌های پژوهش ۴
- ۴-۱- اهداف پژوهش ۴
- ۵-۱- پیشینه پژوهش ۴
- ۶-۱- روش پژوهش ۵
- ۷-۱- اهمیت و ضرورت انجام پژوهش ۵

فصل دوم: تاثیر عرفان و تصوف در تذکره نویسی

- ۱-۲- معنای لغوی تذکره: ۹
- ۲-۲- پیشینه تذکره نویسی ۱۰
- ۳-۲- کتب شرح حال صوفیانه یا عارفانه، اولین تذکره ها ۱۱
- ۴-۲- تاثیر عرفان و تصوف در تدوین کتب عرفانی ۱۲
- ۵-۲- تاثیر عرفان و تصوف در پیدایش تذکره های عرفانی ۱۸
- ۶-۲- ویژگی ساختاری تذکره های عرفانی ۱۹
- ۷-۲- اهمیت نگارش تذکره های عرفانی ۲۰
- ۸-۲- پیشینه تذکره نویسی در دوره های مختلف تصوف ۲۱
- ۹-۲- تذکره نویسی عرفانی و احترام صوفیه به معصومین علیهم السلام ۲۶
- ۱۰-۲- تقسیم بندی نثرهای صوفیانه از نظر موضوع ۳۱

فصل سوم: تذکره های عرفانی عمومی

- ۳-۱- ویژگی تذکره های عمومی: ۳۴
- ۳-۲- مهمترین تذکره های عرفانی عمومی به زبان فارسی تا قرن دهم ۳۵
- ۳-۳- طبقات الصوفیه عبدالرحمان سلمی نیشابوری اولین و قدیمی ترین تذکره عرفانی عمومی در ایران ۳۵
- ۳-۴- اهمیت طبقات الصوفیه سلمی نیشابوری ۳۶
- ۳-۵- اولین تذکره عرفانی فارسی طبقات الصوفیه خواجه عبدالله انصاری هروی ۳۶
- ۳-۶- اهمیت طبقات الصوفیه انصاری ۳۷
- ۳-۷- احوال و اقوال معصومین علیهم السلام در متن طبقات الصوفیه انصاری ۳۹
- ۳-۸- احوال و اقوال حضرت علی (ع) در متن طبقات الصوفیه انصاری ۴۹
- ۳-۹- تذکره الاولیای عطار نیشابوری تا ششم و هفتم ۵۱
- ۳-۹-۱- سنجی درباره تذکره الاولیای عطار نیشابوری ۵۱
- ۳-۹-۲- زندگی و مذهب عطار ۵۲
- ۳-۹-۳- کتاب تذکره الاولیاء عطار ۵۴
- ۳-۹-۴- منابع کار عطار ۵۵
- ۳-۹-۵- سبک نگارش عطار ۵۶
- ۳-۹-۶- شیوه تألیف عطار ۵۶
- ۳-۹-۷- ارادت عطار به اهل بیت علیهم السلام ۵۷
- ۳-۹-۸- احوال و اقوال معصومین علیهم السلام در متن تذکره الاولیاء ۵۸
- ۳-۹-۱۰- احوال و اقوال حضرت علی بن ابیطالب علیه السلام در متن تذکره الاولیاء ۷۹
- ۳-۹-۱۱- در ذکر ابن محمد جعفر الصادق، رضی الله عنه ۸۲

- ۳-۹-۱۲- در ذکر ابو جعفر بن محمد بن علی بن حسین (امام باقر) امام پنجم شیعیان ۸۷
- ۳-۹-۱۳- احوال امام رضا علیه السلام در متن تذکره الاولیا ۸۸
- ۳-۱۰-۱۰- صفحات الانس جامی قرن نهم ۹۰
- ۳-۱۰-۱- صفحات الانس ۹۰
- ۳-۱۰-۲- احوال و اقوال معصومین علیهم السلام در صفحات الانس جامی ۹۲

فصل چهارم: تذکره های اختصاصی

- ۴-۱- ویژگی تذکره های اختصاصی ۱۲۱
- ۴-۲- مهم ترین تذکره های اختصاصی به فارسی تا قرن دهم ۱۲۲
- ۴-۳- حالات و سخنان شیخ ابر سعید ابوالخیر (مقامات شیخ ابوسعید) ۱۲۲
- ۴-۴- اهمیت کتاب ۱۲۳
- ۴-۵- احوال و اقوال معصومین علیهم السلام در مقامات ابوسعید ابوالخیر ۱۲۴
- ۴-۶- اسرار التوحید مقامات عرفانی شیخ ابوسعید ابوالخیر ۱۲۶
- ۴-۷- محیط مذهبی و عقیدتی عصر شیخ ابوسعید ۱۲۶
- ۴-۸- ابوسعید و کرامات ۱۲۷
- ۴-۹- اهمیت کتاب اسرار التوحید ۱۲۷
- ۴-۱۰- ارزش عرفانی کتاب ۱۲۷
- ۴-۱۱- ارزش ادبی کتاب ۱۲۸
- ۴-۱۲- مقامات های ابوسعید و منابع کار مؤلف ۱۲۸
- ۴-۱۳- احوال و اقوال معصومین علیهم السلام در متن اسرار التوحید ۱۲۹
- ۴-۱۴- احوال و اقوال علی علیه السلام در متن اسرار التوحید ۱۴۳

- ۱۵-۴- مقامات ژنده پیل در مقامات عرفانی احمد جام معروف به ژنده پیل ۱۴۵
- ۱۶-۴- تاریخ تألیف مقامات ژنده پیل ۱۴۶
- ۱۷-۴- اهمیت کتاب ۱۴۷
- ۱۸-۴- احوال واقوال معصومین علیهم السلام در مقامات ژنده پیل ۱۴۷
- ۱۹-۴- نورالعلوم در مقامات ابوالحسن خرقانی ۱۵۱
- ۲۰-۴- اهمیت کتاب نورالعلوم ۱۵۱
- ۲۱-۴- احوال واقوال معصومین علیهم السلام در متن نورالعلوم ۱۵۲
- ۲۲-۴- رساله سپهسالار در مقامات مولانا جلال محمد بلخی معروف به مولوی ۱۵۴
- ۲۳-۴- احوال واقوال معصومین علیهم السلام در متن رساله سپهسالار ۱۵۵
- ۲۴-۴- مناقب العارفین در مقامات عرفانی مولانا جلال الدین محمد بلخی ۱۶۰
- ۲۵-۴- اهمیت کتاب مناقب العارفین ۱۶۱
- ۲۶-۴- احوال واقوال معصومین علیهم السلام در متن مناقب العارفین ۱۶۲
- ۲۷-۴- احوال واقوال علی علیه السلام در متن مناقب العارفین ۱۷۲
- ۲۸-۴- صفوه الصفا در مقامات عرفانی شیخ صفی الدین اردبیلی ۱۷۴
- ۲۹-۴- سیمای شیخ صفی در صفوه الصفا ۱۷۵
- ۳۰-۴- ابن بزّاز کیست؟ ۱۷۶
- ۳۱-۴- اهمیت صفوه الصفا ۱۷۶
- ۳۲-۴- احوال واقوال معصومین علیهم السلام در متن صفوه الصفا ۱۷۸
- ۳۴-۴- فواید الفواد در مقامات عرفانی شیخ نظام الدین اولیا ۱۹۹
- ۳۵-۴- نظام الدین اولیا ۲۰۰

- ۳۶-۴- اهمیت کتاب فوائد الفواد ۲۰۱
- ۳۷-۴- احوال واقوال معصومین علیهم السلام در متن فواید الفواد ۲۰۲
- ۳۸-۴- احوال واقوال حضرت علی علیه السلام در متن فواید الفواد ۲۱۳
- ۳۹-۴- نتیجه گیری ۲۱۸

www.ketab.ir

یکی از ارزشمندترین سرمایه های فرهنگی ایران، میراث مکتوب عرفا و متصوفه است. مکتوبات متصوفه از آثار گرانبهای ادب فارسی و عرفان اسلامی است. اگرچه در قرون اولیه اسلامی اکثر آثار ادبی به زبان عربی نوشته می شد، اما به تدریج که فارسی نویسی در میان اهل تصوف رواج یافت، کتابهای بسیاری با مضامین عرفانی و ذکر مناقب و احوال و اقوال بزرگان دین، زهاد و عرفا به نگارش درآمد. در مجموع با گذشت زمان و با شکل گیری یک چارچوب مشخص و متمایز فکری و رفتاری عرفان تصوف شکل برجسته ای یافت و در نگارش گفته های بزرگان صوفیه با تکیه بر احوال و اقوال پیشوایان دین سعی در تعلیم و تبلیغ مبانی مکتب تصوف بیشتر شد. مشایخ صوفیه، در امور تبلیغ سعی می کردند، احوال و اقوالی از بزرگان دین احادیث و کلام آنان را در مجالس و عظ برای عامه بیان و درجیات تهذیب و تزکیه نفس مستمعان را فراهم کنند. در قرون چهارم و پنجم و همزمان با آغاز دروان نگارش زندگی نامه نویسی عرفا، کتابهای مهمی در این زمینه نوشته شد، که منشا کلام و احوال کسانی که به زاهد، صوفی و عارف شهرت داشتند به سخنان گهربار پیامبر اکرم (ص) و اهل بیت ایشان باز می گشت. این کتابها که در روزگار امروز به تذکره معروف هستند و حاوی اطلاعات ادبی و تاریخی فراوانی هستند. در این تذکره ها که به دودسته تذکره عمومی و اختصاصی تقسیم می شوند، شیوه زندگی عرفا و متصوفه در همه ابعاد متأثر از زندگی و سیره پیامبر (ص) حضرت علی (ع) و دیگران (ع) تا امام صادق (ع) است و تاسی به احوال و اقوال این بزرگان کاملاً مشهود است. این پژوهش در پی آنست که به دنبال اهداف مورد نظر، ابتدا مروری بر دوره های تصوف و نگارش تذکره ها باشد؛ سپس احوال و اقوال معصومین علیهم السلام در تذکره های عمومی و اختصاصی استخراج گردید. در نگارش این پایان نامه از شرح و تفسیر احوال و اقوال معصومین علیهم السلام خوداری شده، زیرا هر کدام از روایات در شاخه های مختلف علوم اسلامی قابل بررسی است. ذکر این نکته هم ضروری است که به دلیل گستردگی و تکرار برخی روایات نگارنده مجبور به انتخاب شده است، اگرچه درباره ای موارد هم بیان روایات تکراری اجتناب ناپذیر بود که هدف از آن نمایاندن محسنات ادبی، ویژگیهای سبکی و شیوه نگارش نویسندگان است. آنچه در این پژوهش آشکار است این است که محور اصلی سیره عملی و نظری صوفیه بر احوال و اقوال معصومین علیه السلام به ویژه پیامبر (ص) استوار است.